МАҚОМ ВА НАҚШИ ИСЛОМ ДАР ЧУМҲУРИИ ТОЧИКИСТОН

III

МАҚОМ ВА НАҚШИ ИСЛОМ ДАР

ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

МАРКАЗИ ИСЛОМШИНОСӢ ДАР НАЗДИ
ПРЕЗИДЕНТИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

МАҚОМ ВА НАҚШИ ИСЛОМ ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

Душанбе
«ЭР-граф»
2018

ББК 86.38 (2 тоҷик)
УДК: 297 (575.3) (063)
М-44

Ҳайати таҳририя:
А. Раҳмонзода (раис), Ф. Баротзода (муовини раис), О. Вализода, Ш. Сӯфиев, Р. Азизӣ

Муҳаррири масъул: *Ф. Баротзода*

Шӯрои илмии Маркази исломшиносӣ дар назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 ноябри соли 2018, протоколи № 10 барои чоп тавсия кардааст

М-44 **Мақом ва нақши ислом дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.** – Душанбе: «ЭР-граф», 2018. – 296 с.

ISBN 978-99975-61-86-2

Дар маҷмӯаи сеюми мақолаҳои илмӣ масъалаҳое баррасӣ гардидаанд, ки дар доираи иҷрои лоиҳаи Барномаи илмӣ-таҳқиқотӣ дар мавзӯи «Мақом ва нақши ислом дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» (барои солҳои 2015-2019) пешбинӣ шудааст. Дар зимни он ҷойгоҳи фарҳанги таҳаммулпазирӣ дар ислом, ҳадафҳо ва заминаҳои пайдоиши ҳизбҳои сиёсӣ-динӣ дар минтақа ва Тоҷикистон, тарғиби ифротгароӣ дар шабакаҳои иҷтимоӣ, бозгӯи масоили динию ирфонӣ дар адабиёти форсу тоҷик, омили динӣ дар раванди муҳоҷират, вежагиҳои татбиқи қонуни танзим, эҳёи ҷашнҳои миллӣ ва дигар масъалаҳои мубрами марбут ба мақом ва нақши ислом дар ҳаёти динӣ-фарҳангӣ ва иҷтимоии ҷомеаи муосири Тоҷикистон таҳлилу баррасӣ шудаанд. Итминон дорем, ки маводи китоби сеюм низ барои олимону коршиносони бахшҳои диншиносӣ, исломшиносӣ, шарқшиносӣ, сиёсатшиносӣ, фарҳангшиносӣ, таъриху адабиёт, мероси ниёгон ва оммаи васеи хонандагон муфид хоҳад буд.

ISBN 978-99975-61-86-2
© Маркази исломшиносӣ дар назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, 2018

ПЕШГУФТОР

Фаъолияти Маркази исломшиносӣ дар назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиҳати татбиқи амалии сиёсати давлатӣ дар соҳаи дин ва дастуру супоришҳои Асосгузори сулҳу Ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар доираи иҷрои лоиҳаи Барномаи илмӣ-таҳқиқотӣ дар мавзӯи “Мақом ва нақши ислом дар Ҷумҳурии Тоҷикистон” (барои солҳои 2015-2019) бомаром идома мепазирад. Лоиҳаи мазкур паҳлӯҳои гуногуни мавзӯъҳои марбут ба масъалаҳои исломшиносию диншиносиро дар ҷомеаи шаҳрвандии кишвар, ба мисли равандҳои сиёсӣ ва идеологии исломи муосир ва таъсири он ба вазъияти динӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, диншиносии муқоисавӣ, анъанаҳои динӣ-ҳуқуқӣ ва масъалаи ҳуқуқи миллӣ дар шароии давлати дунявӣ, таҳияи захираҳои иттилоотӣ ва ташхиси диншиносӣ, хусусиятҳои мардумӣ-фарҳангии маросими динӣ ва танзими иҷтимоии онҳо дар ҷомеаи муосир ва муаррифии маъхазҳои хаттӣ оид ба дини ислом ва мазҳаби ҳанафии мовароуннаҳрӣ мавриди омӯзиши ҳамаҷониба ва таҳлилу баррасии илмӣ қарор медиҳад. Таҷрибаи ду соли сипаришуда дуруст будани ҷамъбасти натиҷаҳои таҳқиқоти мавзӯъҳои зикршударо зери унвони якхела бо номгузории лоиҳаи илмӣ ҳамчун силсила дар шакли китоби бисёрҷилда собит намуд. Китоби сеюми ин силсила низ аз нигоҳи сохторӣ ба ду бахш тақсимбандӣ карда шуд. Бахши аввал қисмати асосии монографияро ташкил медиҳад, ки фарогири мавзӯъҳои муҳими ҳаёти динӣ-сиёсӣ ва иҷтимоӣ-фарҳангии ҷомеаи муосири кишвар мебошад. Бо назардошти вазъи зуд тағйирёбандаи динӣ-сиёсӣ дар ҷаҳон ва минтақа дар бахши лоиҳавӣ як идда масъалаҳои назариявии мубрам ва марбут ба нақшу мақоми дин дар ҷомеаи Тоҷикистон таҳлилу баррасӣ гардиданд: ҷойгоҳи фарҳанги таҳаммулпазирӣ дар суннати миллии тоҷикон; заминаҳо ва ҳадафҳои пайдоиши ҳизбҳои сиёсӣ-динӣ дар минтақа ва ҷумҳурӣ; тарғиби ифротгароӣ дар шабакаҳои иҷтимоӣ; раванди тағйиротҳо дар исломи муосир;

ҷойгоҳи арзишҳо ва муқаддасоти дини ислом дар осори намояндагони адабиёти тоҷику форс; усули ташаккули ҳуқуқи байналмилалӣ ва башардӯстона дар ислом ва инъикоси он дар фарҳанги миллӣ ва динии тоҷикон; заминаҳои таърихии ихтилофу низоъҳои мазҳабӣ; роҳу усулҳои мубориза бар зидди ифротгароӣ ва терроризм; мушкилот дар риояи баргузории маъракаҳои хурсандӣ ва азодорӣ дар доираи муқарраротиҚонуни танзим. Равшан аст, ки арзишҳо ва муқаддасоти динӣ ҳамчун як қисмати умдаи фарҳанги миллӣ барои муайян кардани ҷанбаҳои ахлоқӣ ва маънавии мероси гаронбаҳои тоҷикон ҷойгоҳи муҳим доранд. Маводи бахши якуми китоб, ба ақидаи мо, барои бозгӯи ҳамин вазифаҳои фарҳансолорӣ ва эътиқодӣ мутобиқат менамояд.

Бахши дуюми маҷмӯа як миқдор мақолаҳоеро дар бар мегиранд, ки дар рафти баргузории семинарҳои илмӣ-назариявӣ ва чорабиниҳои муҳими Маркази исломшиносӣ дар соли 2018, ба мисли Конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-амалӣ дар мавзӯи «Ифротгароии динӣ ва роҳҳои амалии пешгирии он дар маҳалҳо» (Бохтар, 25.04.2018), Конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-амалӣ дар мавзӯи «Фарҳанги таҳаммулпазирӣ ва одоби ҳамзистӣ дар ҷомеа» (Хуҷанд-Исфара, 24-25.10. 2018 ва Семинари ҷумҳуриявии илмӣ-амалӣ дар мавзӯи "Роҳҳои мубориза бар зидди андешаҳои ифротӣ (террористӣ)" (Душанбе, 20.12.2018) муаррифӣ шуда буданд.

Итминон дорем, ки маводи дар китоби сеюми силсилаи маҷмӯаи илмӣ дарҷшуда барои олимону коршиносони соҳаи диншиносӣ, ба хусус исломшиносон, файласуфон, ҳуқуқшиносон, шарқшиносон, сиёсатшиносон, фарҳангшиносон ва умуман барои доираи васеи хонандагон муфид хоҳад буд, ба онҳо барои шинохти равандҳои нави идеологию сиёсӣ дар олами ислом ва ошкор кардани моҳияту хусусиятҳои онҳо, муайян намудани мақом ва нақши равандҳои мазкур дар ҳаёти иҷтимоӣ-фарҳангии Тоҷикистон ва таъсири он ба вазъи динию сиёсии кишвар, роҳу усулҳои мубориза бар зидди андешаҳои ифротӣ, таъйини асосҳои илмии муносибати давлат ба дин, таъмини равандҳои созандагию бунёдкорӣ ҷиҳати пойдории давлати дунявӣ ва масъалаҳои мубрами исломшиносӣ кумак мерасонад.

МУНДАРИЧА

Пешгуфтор 3

БАХШИ ЯКУМ

Баротзода Ф. Баъзе андешаҳо перомуни фарҳанги таҳаммулпазирӣ 6
Нурулҳақов Қ. Заминаҳои пайдоиши ҳизбҳои сиёсӣ-динӣ дар ҷаҳони мусулмонӣ 18
Atторзода А. Исламская концепция гуманизма в персидско-таджикской литературе 64
Сӯфиев Ш. Абулфазли Хатлӣ – муршиде кабир дар ирфон 74
Азизи Р. «Традиционный ислам» в контексте взаимо-отношений традиций и модернизации 94
Маҳрамбеков М. Инъикоси проблемаҳои ифротгароӣ дар шабакаҳои иҷтимоӣ: мушкилот ва дурнамо................105
Наҷотзода М. Нақши усули таҳаммулпазирӣ дар танзими муносибатҳои байналмилалӣ 119
Шоев З. Теория патриотизма, этнокультурные источники в современном Таджикистане 135
Шодиев М. Ҳадафҳои сиёсӣ-иҷтимоии ҳизбу ҳаракатҳои исломии муосир..157
Асомуддинзода Т. Таъсири Мавлоно ба илму ирфони ҷаҳонӣ 175
Ализода О. Раванди даҳ солаи амалишавии қонуни миллии танзим 193

БАХШИ ДУЮМ

Баротзода Ф. Навмедӣ аз кирдорҳои наҳзатиён 204
А. Аль-Бади. Достижения Республики Таджикистан и Королевства Саудовской Аравии в борьбе против экстремизма и терроризма...214
Нурулҳақов Қ. Яҳудиён ва насрониён дар оинаи каҷи ТЭТ ҲНИ 218
Муллоҷонов С. Вопасин низои суннӣ ва шиа дар Бухоро..227

Дубовицкий В. Новые данные по исследованиям в области исламоведения а.е. Маджи 244
Абдулҳаев К. Нигоҳе нав ба масъалаи носиху мансух дар ислом..250
Музаффар В. Религиозный фактор в процессе миграции и жизни мигрантов...263
Хоҷаев К. Баъзе хусусиятҳои миллӣ дар анъанаҳои динӣ 270
Самадов Ҳ. Нақши қонуни танзим дар баланд бардоштани сатҳу сифати зиндагӣ.....................................280

Нашри илмӣ

МАҚОМ ВА НАҚШИ ИСЛОМ ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

(маҷмӯаи илмӣ)

Муҳаррири масъул: *Баротзода Ф.*
Муҳаррири техникӣ: *Раҳимов Ф.*
Мусаҳҳеҳ: *Мирзоев И.*

Ба чопаш 19.12.2018 имзо шуд. Андозаи 60x84 1/16. Коғази офсет.
Чопи офсет. Гарнитураи Times New Roman Tj. Ҷузъи чопии шартӣ 18,75.
Теъдоди нашр 500 нусха. Супориши №___.

ҶДММ "ЭР-граф".
734036, ш. Душанбе, кӯчаи Р. Набиев, 218.
Тел: (+992 37) 233-50-16. E-mail: rgraph@gmail.com